

BALSUOJU PIRMA KARTĄ

KAS YRA SEIMAS?

AR GALITE TAPTI
ŠALIES PREZIDENTU?

KAS YRA EUROPOS PARLAMENTAS?

KAS TURI TEISĘ BALSUOTI?

KAIP NUSTATOMI
RINKIMŲ REZULTATAI?

KAS YRA POLITINĖ
REKLAMA?

KĄ DARO
VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA?

Šis leidinys išleistas vykdant projektą „Skaidrūs rinkimai“ (projekto kodas Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017), pateiktą pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ 10.1.2-ESFA-V-916 priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“, kurį inicijavo ir vykdė Vyriausioji rinkimų komisija.

Šiuo projektu siekiama didinti išsamios informacijos apie rinkimus ir balsavimo tvarką, dalyvavimo rinkimuose ir aukų skyrimo politinės kampanijos dalyviams sklaidą visuomenei jai priimtinais komunikacijos kanalais ir visus pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus galimus visuomenei atverti rinkimų duomenis.

Leidinys skirtas balsuojantiems rinkimuose pirmą kartą ir visiems rinkimais besidomintiems asmenims.

„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

KUR BALSUOTI?

KAIP RASTI SAVO RINKIMŲ APYLINKĘ?

Rinkėjai į Lietuvos Respublikos rinkėjų sąrašą yra įrašomi pagal deklaruotą gyvenamąją vietą ir pagal tai yra priskiriami atitinkamai rinkimų apylinkei. Sužinoti, į kurios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašus rinkėjas yra įrašytas, galima adresu www.rinkejopuslapis.lt.

Ši elektroninė paslauga yra ypač aktuali piliečiams:

- ▶ gyvenantiems kitoje vietoje, nei jų deklaruota gyvenamoji vieta;
- ▶ įsirašiusiems į gyvenamosios vietos neturinčių gyventojų apskaitą (deklaravusiems gyvenamąją vietą toje savivaldybėje);
- ▶ kurių gyvenamosios vietos deklaravimas buvo panaikintas;
- ▶ kurie deklaravo išvykimą į užsienį, užsiregistravo balsuoti Lietuvos diplomatinėje atstovybėje ar konsulinėje įstaigoje, bet grįžo į Lietuvą ir nori balsuoti Lietuvoje.

SVARBU!

Vyriausioji rinkimų komisija ragina visus rinkėjus aktyviai domėtis apie savo įrašymą į rinkėjų sąrašus ir, esant poreikiui, teikti atitinkamus elektroninius prašymus rinkimų komisijoms portale www.rinkejopuslapis.lt. Būdami aktyvūs, būsite tikri, kad rinkimuose pavyks atiduoti balsą greitai ir sklandžiai.

KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJA SUSKIRSTOMA RINKIMAMS?

Seimo rinkimams sudaroma 71 vienmandatė rinkimų apygarda: 70 Lietuvoje ir 1 užsienyje. Kitose valstybėse esantys Lietuvos Respublikos piliečiai, užsiregistravę portale „Rinkėjo puslapis“ ar atvykę balsuoti į ambasadą, konsulinę įstaigą, įrašomi į Pasaulio lietuvių vienmandatės rinkimų apygardos rinkėjų sąrašą. Taip pat sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkimų teisę turintys Lietuvos Respublikos piliečiai. Šioje apygardoje pagal proporcinę rinkimų sistemą renkama 70 Seimo narių.

Respublikos Prezidento rinkimuose savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes, o visa Lietuva prilyginama vienai daugiamandatei rinkimų apygardai.

Rinkimams į Europos Parlamentą sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkėjai. Savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes.

Savivaldybių tarybų rinkimams savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes. Viena savivaldybė sudaro vieną daugiamandatę rinkimų apygardą. Pagal proporcinę rinkimų sistemą savivaldybėje (daugiamandatėje apygardoje) renkami šios savivaldybės tarybos nariai (išskyrus savivaldybės tarybos narį – merą). Savivaldybės tarybos narys – meras – renkamas pagal mažoritarinę rinkimų sistemą.

Organizuojant referendumą, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes, o šios tampa referendumo apylinkėmis.

SVARBU!

Seimo rinkimuose vienas biuletenis yra skirtingas, kitas – vienodas visoms apygardoms.

Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

BALSAVIMO BŪDAI

KAIP BALSUOTI IŠ ANKSTO SAVIVALDYBĖJE?

Iš anksto savivaldybėje gali balsuoti rinkėjai, kurie rinkimų dieną negali atvykti balsuoti į rinkimų apylinkę. Balsavimas iš anksto organizuojamas trečiadienį ir ketvirtadienį iki rinkimų dienos nuo 8 iki 20 valandos.

Balsavimas užsienyje yra organizuojamas Lietuvos Respublikos Seimo, Respublikos Prezidento rinkimuose, rinkimuose į Europos Parlamentą ir referendumuose. Savivaldybių tarybų rinkimuose balsavimas užsienyje nėra organizuojamas, kadangi šiuose rinkimuose balsavimo teisę turi tik vietos (atitinkamos savivaldybės) gyventojai.

KAIP BALSUOTI UŽSIENYJE?

Užsienyje galima balsuoti:

- ▶ paštu, iš anksto užsiregistravus VRK informacinėje sistemoje, adresu www.rinkejopuslapis.lt;
- ▶ atvykus į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę ar konsulinę įstaigą.

Balsuoti Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių ir konsulinių įstaigų patalpose galima registruotis iki pat rinkimų dienos. Jei rinkėjas neužsiregistravo iš anksto, atvykęs į balsavimo vietą ir turėdamas tapatybę patvirtinantį dokumentą, jis bus užregistruotas balsavimo vietoje ir jam bus įteikti balsavimui skirti dokumentai. Asmenims, užsiregistravusiems balsuoti paštu, balsavimo dokumentai išsiunčiami jų nurodytu adresu.

KAIP BALSUOJAMA SPECIALIUOSE BALSAVIMO PUNKTUOSE?

Balsuoti specialiuose balsavimo punktuose gali rinkėjai, kurie:

- ▶ yra sveikatos priežiūros (išskyrus ambulatorines), socialinės rūpybos ar globos įstaigose dėl savo sveikatos būklės ar amžiaus;
- ▶ atlieka privalomąją karo tarnybą ir dėl šios priežasties negali atvykti balsuoti į rinkimų apylinkę;
- ▶ atlieka tikrąją karo tarnybą, valstybės tarnybą ar dirba pagal darbo sutartis tarptautinėse karinėse operacijose užsienyje;
- ▶ atlieka arešto ar laisvės atėmimo bausmę arba yra areštinėse bei tardymo izoliatoriuose.

Specialiuose balsavimo punktuose balsuojama paskutinį trečiadienį, ketvirtadienį ar penktadienį iki rinkimų dienos.

KADA GALIMA BALSUOTI NAMUOSE?

Balsuoti namuose gali pateikę VRK nustatytos formos rinkėjo prašymą balsuoti namuose ir įrašyti į namuose balsuojančių rinkėjų sąrašus:

- ▶ neįgalieji;
- ▶ neįgaliuosius namuose slaugantys ar juos prižiūrintys (teikiantys pagalbą) asmenys (tik Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų metu);
- ▶ dėl ligos laikinai nedarbingi rinkėjai;
- ▶ sulaukę 70 metų ir vyresni rinkėjai;
- ▶ dėl paskelbtos specialios situacijos saviizoliacijoje esantys rinkėjai (tik Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų metu).

Rinkėjų prašymai balsuoti namuose pateikiami apylinkių rinkimų komisijoms. Prašymą galima pateikti:

- ▶ popierine forma. Prašymą balsuoti namuose galima gauti iš rinkimų komisijos nario, kuris įteikia pranešimą apie rinkimus, ir užpildytą jam įteikti arba rasti puslapyje www.vrk.lt;
- ▶ elektroniniu būdu elektroninių paslaugų portale www.rinkejopuslapis.lt;
- ▶ paskambinus trumpuoju informacijos apie rinkimus teikimo numeriu 1855, veikiančiu tik prieš rinkimus.

BALSUOJU

KAIP BALSUOTI RINKIMŲ APYLINKĖJE RINKIMŲ DIENĄ LIETUVOJE?

SVARBU!

Lietuvos Respublikoje rinkimai visada organizuojami sekmadieniais. **Balsavimas rinkimų diena** vyksta nuo 7 iki 20 valandos Vyriausiosios rinkimų komisijos patvirtintose balsavimo patalpose.

AR GALIMA RINKIMŲ DIENĄ BALSUOTI BET KURIOJE RINKIMŲ APYLINKĖJE LIETUVOJE?

Lietuvos Respublikos Seimo rinkimuose ▶

NEGALIMA (nes kiekvienoje iš 71 apygardos rinkėjas gauna vienmandatės apygardos biuletenį su skirtingais kandidatais). Tačiau galima balsuoti tos pačios rinkimų apygardos kitoje rinkimų apylinkėje.

Respublikos Prezidento rinkimuose ▶

GALIMA (nes visi rinkėjai gauna vienodus biuletenius).

Rinkimuose į Europos Parlamentą ▶

GALIMA (nes visi rinkėjai gauna vienodus biuletenius).

Savivaldybių tarybų rinkimuose ▶

NEGALIMA (nes kiekvienoje iš 60 savivaldybių rinkėjai gauna skirtingus rinkimų biuletenius). Tačiau galima balsuoti tos pačios rinkimų apygardos kitoje rinkimų apylinkėje.

Referendume ▶

GALIMA (nes visi rinkėjai gauna vienodus biuletenius).

Svarbu! Net esant galimybei balsuoti kitoje, nei rinkėjas yra įrašytas į rinkėjų sąrašus rinkimų apylinkėje, rinkėjas gali balsuoti rinkimų apylinkėje tik kartą.

KOKIE DOKUMENTAI REIKALINGI NORINT BALSUOTI?

Norint balsuoti, reikia turėti tik **asmens dokumentą su nuotrauka ir asmens kodu**.

SVARBU!

Įstatymai taip pat numato atvejį, kada galima leisti balsuoti asmeniui, neturinčiam asmens dokumento. Tokiu atveju asmens, neturinčio dokumentų, tapatybę rinkimų komisijos pirmininkui raštu turi paliudyti du į tos rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą įrašyti Lietuvos Respublikos piliečiai.

KAIP VYKSTA BALSAVIMAS?

Atvykus į rinkimų apylinkę ir pateikus asmens dokumentą, bus nustatyta asmens tapatybė ir patikrinta, ar asmuo yra įrašytas į rinkėjų sąrašą.

Nustačius, kad asmuo įrašytas į rinkėjų sąrašą, rinkimų apylinkėje bus išduotas atvykimo lapelis. Jį pateikus komisijos nariui ir pasirašius rinkimų sąraše, bus išduoti rinkimų biuleteniai.

Rinkimų biuleteniai slaptai užpildomi balsavimo kabinoje.

Korupcijos prevencijos tikslais balsavimo kabinos būna neuždengtos.

Rinkėjas, kabinoje užpildęs biuletenius, juos perlenkia ir įmeta į balsadėžę.

ĮDOMU!

Balsuojant iš anksto balsadėžė nebūtina, nes naudojamas dvigubo voko principas, užtikrinantis rinkėjo balso slaptumą. Iš rinkėjo priimtas vokas įmetamas į balsadėžę.

Vyriausioji rinkimų komisija, tęsdama ilgametę tradiciją, asmenims, kurie visuotiniuose rinkimuose pirmą kartą įgyja teisę balsuoti, dovanoja Lietuvos Respublikos Konstituciją su Respublikos Prezidento sveikinimo žodžiu. Leidiniai šiems rinkėjams įteikiami jiems atvykus balsuoti.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO RINKIMAI

KAS YRA SEIMAS?

Lietuvos Respublikos Seimas – Lietuvos parlamentas, įstatymų leidžiamosios valdžios institucija. Seimą sudaro 141 Seimo narys. Seimo nariai renkami 4 metams daugiamandatėje ir vienmandatėse rinkimų apygardose, remiantis visuotine ir lygia rinkimų teise, slaptu balsavimu tiesioginiuose mišrios sistemos rinkimuose.

Rinkimų teisę turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. Rinkimuose nedalyvauja piliečiai, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais rinkimų srityje.

KAS TURI TEISĘ BALSUOTI?

AR GALITE TAPTI SEIMO NARIU?

Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris nesusijęs priesaika ar pasižadėjimu su užsienio valstybe ir rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 25 metų bei nuolat gyvena Lietuvos Respublikoje.

Seimo nariais negali būti renkami asmenys, kurie, likus 65 dienoms iki rinkimų, yra nebaigę atlikti bausmės pagal teismo paskirtą nuosprendį, taip pat asmenys, teismo pripažinti neveiksniais arba nepakaltinamais.

Seimo nariais negali būti renkami teisėjai, kol jie eina šias pareigas, taip pat asmenys, rinkimų dieną atliekantys privalomąją karą arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėję į atsargą profesinės karo tarnybos kariai arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnai ar asmenys, kurie pagal specialius įstatymus ar statusus negali dalyvauti politinių partijų veikloje.

KADA RENGIAMSI SEIMO RINKIMAI?

Eiliniai Seimo rinkimai rengiami Seimo narių įgaliojimų pabaigos metais spalio mėnesio antrą sekmadienį. Juos skelbia Respublikos Prezidentas ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams iki Seimo narių įgaliojimų pabaigos. Jeigu, likus 4 mėnesiams iki Seimo narių įgaliojimų pabaigos, Respublikos Prezidentas nėra paskelbęs eilinių Seimo rinkimų, juos rengia VRK pirmiau nurodytu laiku.

KAIP SUSKIRSTOMA LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJA RINKIMAMS?

- ▶ Seimo rinkimams organizuoti ir vykdyti sudaroma 71 vienmandatė rinkimų apygarda, atsižvelgiant į rinkėjų skaičių rinkimų apygardoje, Lietuvos Respublikos teritorijos suskirstymą į vienmandates rinkimų apygardas per ankstesnius Seimo rinkimus ir administracinę teritorijos padalijimą.
- ▶ Rinkimų apygarda sudaroma iš bendrą ribą turinčių rinkimų apylinkių. Rinkėjų skaičius apygardoje turi būti nuo 0,9 iki 1,1 vidutinio rinkėjų visose vienmandatėse rinkimų apygardose skaičiaus.

KAIP VYKSTA BALSAVIMAS SEIMO RINKIMUOSE?

Rinkimams į Seimą kiekvienam rinkėjui pateikiami du biuleteniai: vienas – balsuoti dėl kandidato konkrečioje vienmandatėje rinkimų apygardoje, kitas – dėl kandidatų sąrašo daugiamandatėje rinkimų apygardoje.

SVARBU!

Kiekvienas rinkėjas gauna vieną iš 71 skirtingų vienmandatės rinkimų apygardos biuletenių bei visiems rinkėjams vienodą daugiamandatės apygardos biuletenį.

Antroje daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenio (kuriame balsuojama už kandidatų sąrašus) dalyje yra penki specialūs laukeliai, kuriuose rinkėjas balsuodamas įrašo pasirinktų kandidatų iš tos partijos ar koalicijos, už kurią balsavo, sąrašo rinkimų numerius.

SVARBU!

Jeigu reitingavimo langeliuose rinkėjas pažymės:

- ▶ vieną, kelis ar visus penkis skirtingus kandidatus, jie gaus reitingo balsus;
- ▶ tą patį kandidato numerį, jis gaus tik vieną reitingo balsą.

Jeigu reitingavimo langelių rinkėjas neužpildys, nė vienas kandidatų sąrašė esantis kandidatas negaus reitingo balsų, tačiau biuletenis bus laikomas galiojančiu.

KAIP NUSTATOMI RINKIMŲ REZULTATAI?

- ▶ Rinkimų galutinius rezultatus nustato VRK po to, kai išnagrinėja visus skundus ir nustato visus rinkimų rezultatus apygardose, taip pat ir rinkėjų, balsavusių užsienyje ir laivuose, balsus.
- ▶ **Vienmandatėje rinkimų apygardoje** išrinktu laikomas kandidatas, jeigu rinkimuose dalyvavo ne mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų ir tas kandidatas gavo daugiau kaip pusę rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų. Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų, išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip vieną penktadalį visų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų balsų. Jeigu rinkimuose dalyvavo daugiau kaip du kandidatai ir Seimo narys nebuvo išrinktas, rengiamas pakartotinis balsavimas, kuriame dalyvauja du kandidatai, gavę daugiausia balsų. Per pakartotinį balsavimą išrinktu laikomas kandidatas, gavęs daugiau balsų, neatsižvelgiant į rinkimuose dalyvavusių rinkėjų skaičių. Jeigu abu kandidatai gavo vienodą balsų skaičių, Seimo nariu tampa tas kandidatas, kuris pirmą kartą balsuojant buvo gavęs daugiau balsų. Jeigu abu kandidatai pirmą kartą balsuojant buvo gavę vienodą balsų skaičių, Seimo nariu tampa burtais.
- ▶ **Daugiamandatėje rinkimų apygardoje** rinkimai laikomi įvykusiais, jei juose dalyvavo daugiau kaip vienas ketvirtadalis visų rinkėjų. Dalyvauti skirstant mandatus partijos kandidatų sąrašas gali tik tada, jei už jį balsavo ne mažiau kaip 5 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų, o jungtinis sąrašas – ne mažiau kaip 7 procentai.

RESPUBLIKOS PREZIDENTO RINKIMAI

KAS YRA PREZIDENTAS?

Respublikos Prezidentas yra valstybės vadovas. Respublikos Prezidentą renka Lietuvos Respublikos piliečiai 5 metams. Tas pats asmuo Respublikos Prezidentu gali būti renkamas ne daugiau kaip du kartus iš eilės.

Teisę rinkti Respublikos Prezidentą turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kurie rinkimų dieną yra ne jaunesni kaip 18 metų. Rinkimuose nedalyvauja Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriuos teismas pripažino neveiksniais rinkimų srityje.

KAS TURI TEISĘ BALSUOTI?

AR GALITE TAPTI ŠALIES PREZIDENTU?

Respublikos Prezidentu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis pagal kilmę, ne mažiau kaip 3 pastaruosius metus gyvenęs Lietuvoje, jeigu jam iki rinkimų dienos yra suėję ne mažiau kaip 40 metų ir jeigu jis gali būti renkamas Lietuvos Respublikos Seimo nariu.

Respublikos Prezidentu negali būti renkamas šiurkščiai pažeidęs Lietuvos Respublikos Konstituciją arba sulaužęs priesaiką asmuo, kurį Seimas apkaltos proceso tvarka pašalino iš einamų pareigų ar panaikino jo Seimo nario mandatą.

KADA RENGIAMI RESPUBLIKOS PREZIDENTO RINKIMAI?

Rinkimų dienos datą oficialiai skelbia Lietuvos Respublikos Seimas. Respublikos Prezidento eiliniai rinkimai vykdomi **paskutinį sekmadienį likus 2 mėnesiams iki Respublikos Prezidento kadencijos pabaigos.**

KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJA SUSKIRSTOMA RINKIMAMS?

Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir į rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes. Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

KAIP VYKSTA BALSAVIMAS RESPUBLIKOS PREZIDENTO RINKIMUOSE?

- ▶ Respublikos Prezidento rinkimuose rinkėjui pateikiamas biuletenis, kuriame nurodyta pagal abėcėlę kiekvieno kandidato į Respublikos Prezidentus vardas ir pavardė.
- ▶ Rinkimų biuletenyje rinkėjas pažymi to kandidato į Respublikos Prezidentus vardą ir pavardę, kuriam atiduoda savo balsą.

KAIP NUSTATOMI RINKIMŲ REZULTATAI?

- ▶ Respublikos Prezidentu išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris pirmą kartą balsuojant ir dalyvaujant ne mažiau kaip pusė visų rinkėjų, surinko daugiau kaip pusę visų rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų.
- ▶ Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip pusė visų rinkėjų, Respublikos Prezidentu išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip 1/3 visų rinkėjų balsų.
- ▶ Jeigu pirmą kartą balsuojant Respublikos Prezidento rinkimuose nė vienas kandidatas nesurinko reikiamos balsų daugumos, ne vėliau kaip po 2 savaičių nuo balsavimo dienos, sekmdienį, rengiamas pakartotinis balsavimas dėl dviejų kandidatų, gavusių daugiausia balsų pirmą kartą balsuojant.
- ▶ Per pakartotinį balsavimą Respublikos Prezidentu išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris surinko daugiau balsų.

RINKIMAI Į EUROPOS PARLAMENTĄ

KAS YRA EUROPOS PARLAMENTAS?

Europos Parlamentas (EP) – Europos Sąjungos teisės aktų leidybos institucija, kuri dalijasi ES biudžeto sudarymo ir teisėkūros įgaliojimais su Europos Sąjungos Taryba (ES valstybių narių vyriausybės ministrais), atlieka itin svarbų vaidmenį renkant Europos Komisijos pirmininką ir užtikrina, kad kitos ES institucijos veiktų demokratiškai. Europos Parlamento nariai renkami valstybėse narėse.

Lietuvos Respublikoje renkamų Europos Parlamento narių skaičius nustatomas Europos Sąjungos teisės aktais. Šiuo metu Lietuvoje renkami 11 Europos Parlamento narių.

KAS TURI TEISĘ BALSUOTI?

- ▶ Balsuoti rinkimuose į Europos Parlamentą turi teisę Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų.
- ▶ Rinkimuose nedalyvauja asmenys, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais rinkimų srityje.
- ▶ Balsuoti tuose pačiuose rinkimuose galima tik vienoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.
- ▶ ES valstybės narės pilietis, gyvenantis ne savo pilietybės ES valstybėje narėje, turi pasirinkti, ar balsuos už savo pilietybės valstybėje keliamus kandidatus, ar už ES valstybės narės, kurioje nuolat gyvena.

AR GALITE TAPTI EUROPOS PARLAMENTO NARIU?

Lietuvos Respublikoje Europos Parlamento nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis ar kitas nuolat Lietuvos Respublikoje gyvenantis Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kuris rinkimų dieną yra ne jaunesnis kaip 21 metų ir kuris nėra kandidatas į Europos Parlamentą kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

Europos Parlamento nariais negali būti renkami asmenys, kurie iki nustatytosios dienos nėra baigę atlikti bausmę pagal teismo nuosprendį arba kuriems iki nustatytosios dienos nėra pasibaigęs teismo nustatytas priverčiamųjų medicinos priemonių taikymas, taip pat asmenys, teismo pripažinti neveiksniais rinkimų srityje.

Europos Parlamento nariais negali būti renkami asmenys, rinkimų dieną atliekantys privalomąją karą arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėję į atsargą profesinės karo tarnybos kariai arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnai ar asmenys, kurie pagal specialius įstatymus ar statutus negali dalyvauti politinių partijų veikloje.

KADA ORGANIZUOJAMI RINKIMAI Į EUROPOS PARLAMENTĄ?

- ▶ Rinkimai į Europos Parlamentą Lietuvos Respublikoje vyksta sekmadienį, kuris yra tuo pačiu laikotarpiu, kai visose Europos Sąjungos valstybėse narėse vyksta rinkimai į Europos Parlamentą.
- ▶ Rinkimų datą skelbia Lietuvos Respublikos Seimas ne vėliau kaip likus 6 mėnesiams iki nurodyto laikotarpio sekmadienio.

KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJA SUSKIRSTOMA RINKIMAMS?

- ▶ Rinkimams organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikoje sudaroma viena daugiamandatė rinkimų apygarda, kurioje balsuoja visi rinkėjai.
- ▶ Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir į rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes. Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.

KAIP VYKSTA BALSAVIMAS?

- ▶ Rinkimams kiekvienam rinkėjui įteikiamas biuletenis, kuriame visi kandidatų sąrašai atspausdinti pagal jiems suteiktus rinkimų numerius, nustatytus burtais.
- ▶ Rinkimų biuletenyje rinkėjas pažymi tą kandidatų sąrašą, kuriam atiduoda savo balsą, ir, pareikšdamas valią dėl sąrašo kandidatų, specialiai tam skirtuose biuletenio laukeliuose įrašo penkių pasirinktų šio sąrašo kandidatų rinkimų numerius. Tokiu būdu už šiuos kandidatus paduodami pirmumo balsai.

SVARBU!

Jeigu reitingavimo langeliuose rinkėjas pažymės:

- ▶ vieną, kelis ar visus penkis skirtingus kandidatus, jie gaus reitingo balsus;
- ▶ tą patį kandidato numerį, jis gaus tik vieną reitingo balsą.

Jeigu reitingavimo langelių rinkėjas neužpildys, nė vienas kandidatų sąraše esantis kandidatas negaus reitingo balsų.

KAIP NUSTATOMI RINKIMŲ REZULTATAI?

Kandidatų sąrašas dalyvauja skirstant Europos Parlamento narių mandatus tik tuo atveju, jeigu už jį balsavo ne mažiau kaip 5 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMAI

KAS YRA SAVIVALDYBĖS TARYBA?

Savivaldybės taryba – savivaldos teisę įgyvendinanti institucija. Ji susideda iš įstatymų nustatyta tvarka demokratiškai išrinktų savivaldybės bendruomenės atstovų – savivaldybės tarybos narių.

Savivaldybės tarybai vadovauja vienmandatėje rinkimų apygardoje tiesiogiai išrinktas savivaldybės tarybos narys – savivaldybės meras. Meras yra savivaldybės vadovas.

KAS YRA SAVIVALDYBĖS MERAS?

KAIP RENKAMA SAVIVALDYBĖS TARYBA IR MERAS?

Savivaldybių tarybų nariai ir merai renkami 4 metams, remiantis visuotine ir lygia rinkimų teise, slaptu balsavimu tiesioginiuose rinkimuose pagal mišrią rinkimų sistemą: savivaldybių tarybų nariai renkami pagal proporcinę rinkimų sistemą, o savivaldybės tarybos narys – meras – pagal mažoritarinę rinkimų sistemą.

KAS GALI BALSUOTI SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMUOSE?

Teisę rinkti savivaldybės tarybos narius turi nuolatiniai šios savivaldybės gyventojai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. Savivaldybių tarybų rinkimuose nedalyvauja asmenys, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais rinkimų srityje.

SVARBU!

Nuolatinis gyventoju yra laikomas asmuo, kuris likus ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos savo gyvenamąją vietą yra deklaravęs atitinkamos savivaldybės teritorijoje.

AR GALITE TAPTI SAVIVALDYBĖS TARYBOS NARIU, MERU?

Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas nuolatinis šios savivaldybės gyventojas, kuriam rinkimų dieną yra sukakę 18 metų, o savivaldybės tarybos nariu – meru – Lietuvos Respublikos pilietis, kuris gali būti renkamas šios savivaldybės tarybos nariu. Savivaldybės tarybos nariu gali būti renkamas asmuo, kuris savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus deklaravo šios savivaldybės teritorijoje likus **ne mažiau kaip 90 dienų iki rinkimų dienos**.

Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas asmuo, kuris likus 65 dienoms iki rinkimų yra nebaigęs atlikti bausmę pagal teismo nuosprendį, taip pat asmuo, teismo pripažintas neveiksniu rinkimų srityje. Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas užsienio valstybės pilietis, kurio pasyvioji rinkimų teisė yra teismo apribota valstybėje, kurios pilietis jis yra.

Savivaldybės tarybos nariu negali būti renkamas asmuo, kuris rinkimų dieną atlieka privalomąją karo arba alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą, taip pat likus 65 dienoms iki rinkimų neišėjęs į atsargą ar pensiją profesinės karo tarnybos karys arba statutinės institucijos ir įstaigos pareigūnas, kuriam pagal specialius įstatymus ar statutus yra apribotas dalyvavimas politinėje veikloje.

KADA RENGiami SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMAI?

- ▶ Savivaldybių tarybų rinkimus skelbia Lietuvos Respublikos Seimas ne vėliau kaip likus 5 mėnesiams iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos.
- ▶ Jeigu likus 4 mėnesiams iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos Seimas nepaskelbia rinkimų datos, rinkimai rengiami paskutinį sekmadienį, nuo kurio iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos lieka ne mažiau kaip mėnuo.
- ▶ Rinkimai rengiami ne anksčiau kaip likus 2 mėnesiams ir ne vėliau kaip likus mėnesiui iki savivaldybių tarybų narių įgaliojimų pabaigos.

KAIP LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJA DALIJAMA RINKIMAMS?

- ▶ Atsižvelgiant į patogumą rinkėjams atvykti į balsavimo patalpas ir rinkėjų skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes.
- ▶ Rinkimų apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkėjų.
- ▶ Viena savivaldybė sudaro vieną daugiamandatę rinkimų apygardą. Pagal proporcinę rinkimų sistemą savivaldybėje (daugiamandatėje apygardoje) renkami šios savivaldybės tarybos nariai (išskyrus savivaldybės tarybos narį – merą).
- ▶ Pagal absoliučios daugumos rinkimų sistemą vienmandatėje rinkimų apygardoje, kurią sudaro visa savivaldybė, renkamas šios savivaldybės tarybos narys – meras.

KAIP VYKSTA BALSAVIMAS SAVIVALDYBIŲ TARYBŲ RINKIMUOSE?

Kiekvienam rinkėjui įteikiami du rinkimų biuleteniai, vienas balsuoti vienmandatėje rinkimų apygardoje ir kitas balsuoti daugiamandatėje rinkimų

apygardoje. Rinkėjas biuleteniuose pažymi tą kandidatų sąrašą (daugiamandatės rinkimų apygardos biuletenyje) ir kandidatą (vienmandatės rinkimų apygardos biuletenyje), kuriems atiduoda savo balsą.

Rinkimų biuletenyje balsuoti daugiamandatėje rinkimų apygardoje turi būti:

- ▶ išspausdinti kandidatų sąrašų rinkimų numeriai, partijų ar partijų koalicijų, visuomeninių rinkimų komitetų pavadinimai jiems suteiktų numerių didėjimo tvarka. Prie partijos, partijų koalicijos, visuomeninio rinkimų komiteto pavadinimo įrašoma pirmuoju sąraše įrašyto kandidato vardas ir pavardė;
- ▶ antroje biuletenio dalyje penki specialūs laukeliai, skirti rinkėjui, kuris balsuoja už kandidatų sąrašą, pasirinktų kandidatų rinkimų numeriams įrašyti.

SVARBU!

Jeigu reitingavimo langeliuose rinkėjas pažymės:

- ▶ vieną, kelis ar visus skirtingus kandidatus, jie gaus reitingo balsus;
- ▶ tą patį kandidato numerį, jis gaus tik vieną reitingo balsą;
- ▶ jeigu reitingavimo langelių rinkėjas neužpildys, nė vienas kandidatų sąraše esantis kandidatas negaus reitingo balsų.

Rinkimų biuletenyje balsuoti vienmandatėje rinkimų apygardoje turi būti išspausdinta:

- ▶ kandidatų vardas ir pavardė, greta įrašoma kandidatą iškėlusios partijos ar rinkimų komiteto pavadinimas arba įrašoma „Išsikėlęs kandidatas“.

KAIP NUSTATOMI RINKIMŲ REZULTATAI?

- ▶ **Daugiamandatėje rinkimų apygardoje** mandatai kandidatų sąrašams paskirstomi pagal tai, kiek rinkėjų balsų gavo kiekvienas sąrašas, taikant kvotų ir liekanų metodą.
- ▶ Kandidatų sąrašas dalyvauja skirstant mandatus tik tuo atveju, jeigu už kandidatų sąrašą balsavo ne mažiau kaip 4 procentai, o už partijų jungtinį arba jam prilygintą kandidatų sąrašą – ne mažiau kaip 6 procentai rinkimuose dalyvavusių rinkėjų.

- ▶ **Vienmandatėje rinkimų apygardoje** išrinktu laikomas tas kandidatas į savivaldybės tarybos narius – merus, kuris pirmą kartą balsuojant gavo daugiau kaip pusę rinkimuose dalyvavusių rinkėjų balsų, jeigu rinkimuose dalyvavo ne mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų.
- ▶ Jeigu rinkimuose dalyvavo mažiau kaip 40 procentų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų, išrinktu laikomas tas kandidatas, kuris gavo daugiausia, bet ne mažiau kaip $1/5$ visų į tos rinkimų apygardos rinkėjų sąrašus įrašytų rinkėjų balsų.
- ▶ Jeigu pirmą kartą balsuojant mero rinkimuose nė vienas kandidatas nesurinko reikiamos balsų daugumos, ne vėliau kaip po 2 savaičių nuo balsavimo dienos Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymo nustatyta tvarka rengiamas pakartotinis balsavimas dėl dviejų kandidatų į savivaldybės tarybos narius – merus, gavusių daugiausia balsų pirmą kartą balsuojant.

REFERENDUMAI

KAS YRA REFERENDUMAS?

Referendumas – visuotinis šalies ar regiono piliečių apklausos būdas balsuojant dėl tam tikro klausimo patvirtinimo ar atmetimo.

Lietuvos Respublikoje referendumas yra tiesioginė Tautos aukščiausios suverenios galios vykdymo forma. Referendumu sprendžiami svarbiausi valstybės ir Tautos gyvenimo klausimai.

Lietuvos Respublikoje gali būti rengiami **privalomieji** ir **konsultaciniai (patariamieji)** referendumai.

Privalomieji referendumai rengiami šiais klausimais:

- ▶ dėl Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos, kad „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, pakeitimo;
- ▶ dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ nuostatų pakeitimo;
- ▶ dėl Konstitucijos XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo;
- ▶ dėl 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ pakeitimo;
- ▶ dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose, jeigu šis dalyvavimas yra susijęs su Lietuvos valstybės organų kompetencijos daliniu perdavimu tarptautinių organizacijų institucijoms ar jų jurisdikcijai.

Privalomieji referendumai gali būti rengiami ir dėl kitų įstatymų ar jų nuostatų, kuriuos siūlo referendumu spręsti 300 000 rinkimų teisę turinčių piliečių ar Seimas.

Konsultaciniai (patariamieji) referendumai gali būti rengiami kitais svarbiausiais Valstybės ir Tautos gyvenimo klausimais, dėl kurių pagal įstatymą nebūtina rengti privalomąjį referendumą.

KAS GALI BALSUOTI REFERENDUME?

Referendume turi teisę dalyvauti Lietuvos Respublikos piliečiai, sulaukę 18 metų. Referendume nedalyvauja piliečiai, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais rinkimų srityje.

KAIP GALITE INICIJUOTI REFERENDUMĄ?

Referendumo paskelbimo iniciatyvos teisė priklauso piliečiams ir Seimui. Ši teisė gali būti įgyvendinama 300 000 piliečių, turinčių rinkimų teisę, reikalavimu.

Piliečių referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę piliečiai įgyvendina tiesiogiai. Šiam tikslui iš ne mažiau kaip 15 piliečių, turinčių rinkimų teisę, sudaroma piliečių referendumo iniciatyvinė grupė. Grupės atstovas atvyksta į VRK ir pateikia jai prašymą įregistruoti grupę ir referendumui siūlomo sprendimo tekstą.

Prašymą pasirašo visi į VRK posėdį, kuriame sprendžiamas grupės įregistravimo klausimas, atvykę grupės nariai. VRK posėdyje patvirtinama iniciatyvinės grupės reiškiamą iniciatyvą paskelbti referendumą.

VRK ne vėliau kaip per 15 dienų nuo nurodyto prašymo gavimo dienos savo posėdyje surašo grupės įregistravimo aktą.

VRK ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo grupės įregistravimo turi išduoti jai piliečių parašų rinkimo lapus, taip pat VRK informacinėje sistemoje sukurti prieigą prie elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lapo ir sudaryti galimybę jame pasirašyti.

Jeigu po grupės įregistravimo VRK dienos iki piliečių parašų rinkimo lapų išdavimo dienos šios grupės narys atšaukia savo parašą dėl prašymo įregistruoti grupę ir šios grupės narių lieka mažiau kaip 15, laikoma, kad piliečių referendumo paskelbimo iniciatyva nutrūko.

KAIP REFERENDUMĄ INICIJUOJA SEIMAS?

Seimui įgyvendinant referendumo paskelbimo iniciatyvos teisę, siūlymą paskelbti referendumą turi pateikti Seimui ne mažesnė kaip 1/4 visų Seimo narių grupė. Sprendimą dėl šio siūlymo priima Seimas Seimo statuto nustatyta tvarka.

KAIP TERITORIJA DALIJAMA REFERENDUMUI?

- ▶ Atsižvelgiant į patogumą piliečiams atvykti į balsavimo patalpas ir piliečių skaičių, savivaldybių teritorijos dalijamos į rinkimų apylinkes, o šios, organizuojant ir vykdant referendumą, tampa referendumo apylinkėmis.
- ▶ Referendumo apylinkės teritorijoje turi gyventi ne daugiau kaip 5 000 rinkimų teisę turinčių piliečių.

KAIP BALSUOJAMA REFERENDUME?

- ▶ Referendumo biuletenyje įrašomas kreipimosi į pilietį tekstas ir atsakymo variantai: „TAIP“ ir „NE“ arba „UŽ“ ir „PRIEŠ“. Jeigu vienu metu vyksta du ar keli referendumai, kiekvieno iš jų biuleteniai turi būti skirtingos spalvos.
- ▶ Referendumo biuletenyje pilietis pagal nurodytą pildymo pavyzdį pažymi vieną iš biuletenyje įrašytų atsakymų. Jeigu vienu metu vyksta du ar daugiau referendumų, pilietis gauna ir užpildo atskirus kiekvieno referendumo biuletenius.

KAIP NUSTATOMI REFERENDUMO REZULTATAI?

Privalomasis referendumas laikomas įvykusių, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Konstitucijos 1 straipsnio nuostatos „Lietuvos valstybė yra nepriklausoma demokratinė respublika“, taip pat dėl 1992 m. birželio 8 d. Konstitucinio akto „Dėl Lietuvos Respublikos nesijungimo į postsovietines Rytų sąjungas“ pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė ne mažiau kaip 3/4 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl kitų klausimų, įstatymų ar jų nuostatų, dėl kurių buvo sprendžiama privalomajame referendume, yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, dalyvavusių referendume, bet ne mažiau kaip 1/3 piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Konstitucijos I skirsnio „Lietuvos valstybė“ ir XIV skirsnio „Konstitucijos keitimas“ nuostatų pakeitimo yra laikomas priimtu, jeigu tam pritarė daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą.

Sprendimas dėl Lietuvos Respublikos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose, jeigu šis dalyvavimas yra susijęs su Lietuvos valstybės organų kompetencijos daliniu perdavimu tarptautinių organizacijų institucijoms ar jų jurisdikcijai, yra laikomas priimtu, jeigu jam pritarė daugiau kaip pusė referendumo dalyvavusių piliečių.

Konsultacinis (patariamasis) referendumas laikomas įvykusi, jeigu jame dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių, turinčių rinkimų teisę ir įrašytų į rinkėjų sąrašą. Tuo atveju, kai konsultaciniame (patariamajame) referendume dalyvavo daugiau kaip pusė piliečių ir šiam referendumui pateiktam sprendimui priimti pritarė ne mažiau kaip pusė jame dalyvavusių piliečių, sprendimas yra laikomas priimtas.

Klausimas dėl referendume priimto sprendimo įgyvendinimo ne vėliau kaip per vieną mėnesį nuo jo paskelbimo turi būti svarstomas Seime Seimo statuto nustatyta tvarka.

PILIEČIŲ ĮSTATYMŲ LEIDYBOS INICIATYVA

KAS YRA PILIEČIŲ ĮSTATYMŲ LEIDYBOS INICIATYVA?

- ▶ Piliečių įstatymų leidybos iniciatyva – specialiu įstatymu reglamentuota piliečių teisė teikti Seimui svarstyti Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimus ar papildymus, įstatymų pakeitimus ar papildymus bei naujų įstatymų projektus.
- ▶ Iniciatyvos autoriai – piliečiai, kurie siūlo pakeisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ar priimti įstatymą ir dėl tokio pasiūlymo pasirašo piliečių parašų rinkimo lape.

KAS GALI PAREMTI INICIATYVĄ?

Piliečių įstatymų leidybos iniciatyvą gali paremti rinkimų teisę turintys piliečiai. Rinkimų teisę turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. Rinkimuose nedalyvauja piliečiai, kuriuos teismas yra pripažinęs neveiksniais rinkimų srityje.

KAIP GALITE TAPTI ĮSTATYMO INICIATORIUMI?

Dėl parengiamųjų veikslių, susijusių su piliečių įstatymo projekto teikimu Seimui ar sumanymu keisti Lietuvos Respublikos Konstituciją, sudaroma iniciatyvinė grupė iš ne mažiau kaip 10 rinkimų teisę turinčių asmenų. Tokią iniciatyvinę grupę registruoja VRK. Iniciatyvinė grupė pateikia VRK prašymą, kuriame nurodoma, kokį įstatymą siūloma priimti, pakeisti ar papildyti arba sumanymo keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją nuostatas.

VRK ne vėliau kaip per 5 darbo dienas po iniciatyvinės grupės prašymo ir iniciatyvos projekto pateikimo išduoda reikiamą piliečių parašų rinkimų lapų skaičių iniciatorių atstovams, taip pat sukuria VRK informacinėje sistemoje prieigą prie elektroninės piliečių parašų rinkimo lapo formos ir sudaro galimybę jame pasirašyti.

Piliečių parašų rinkimo lapus, įskaitant tuos, kuriuose nėra piliečių parašų, per nustatytą terminą iniciatyvinė grupė arba jos įgalioti atstovai privalo pateikti VRK. Jeigu per nustatytą terminą nesurenkamas reikiamas piliečių parašų skaičius, toks iniciatyvos projektas Seime nesvarstomas.

Kad įstatymo projektas būtų svarstomas Seime, jam savo parašais turi pritarti 50 000 Lietuvos Respublikos piliečių, turinčių rinkimų teisę. Reikia ne mažiau kaip 300 000 rinkėjų parašų, kad Seimui būtų pateiktas svarstyti sumanymas keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją.

VRK po parašų rinkimų lapų patikrinimo savo išvadą kartu su piliečių parašų rinkimo lapais, atspausdintais elektroninės formos piliečių parašų rinkimo lape įrašytais duomenimis, pateikia Seimui. Seime gavus VRK išvadą, kad surinkti parašai atitinka įstatymų reikalavimus, išvados gavimo dieną įregistruojamas iniciatyvos projektas ir apie tai pranešama iniciatyvinei grupei.

Piliečių inicijuotą įstatymo, jo pakeitimo ar papildymo arba Lietuvos Respublikos Konstitucijos pakeitimo ar papildymo projektą artimiausiame Seimo posėdyje po jo įregistravimo Seime pateikia iniciatyvinės grupės atstovas ar kitas iniciatorių įgaliotas asmuo.

Jeigu svarstymo metu Seimas nusprendžia, kad toks projektas turi būti gražintas tobulinti, jis gražinamas ne iniciatoriams, o Seimo komitetui, kuris yra pagrindinis svarstant šį įstatymo projektą.

Pateikus ir apsvarsčius Seime piliečių sumanymą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją, Seimas paprasta posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma sprendžia, ar pritarti tokiam piliečių sumanymui.

Jeigu per nustatytą terminą vis dėlto nebuvo surinktas reikiamas parašų, atitinkančių įstatymo reikalavimus, skaičius, pakartotinai parašai tam pačiam iniciatyvos projektui renkami iš naujo ir juos galima pradėti rinkti ne anksčiau kaip po šešių mėnesių nuo VRK išvados paskelbimo.

Be to, jeigu iniciatoriai nerealizuoja įstatymų leidybos iniciatyvos, Respublikos Prezidentas, Vyriausybė ar bet kuris Seimo narys gali pateikti tą patį projektą Seimui. Tuo atveju projektas pateikiamas Seimo posėdyje ir svarstomas Seimo statuto nustatyta bendra tvarka.

EUROPOS PILIEČIŲ INICIATYVA

KAS YRA EUROPOS PILIEČIŲ INICIATYVA?

Europos piliečių iniciatyva sudaro galimybę Europos Sąjungos (ES) piliečiams tiesiogiai dalyvauti Europos Sąjungos teisėkūros procese. Piliečių iniciatyva leidžia paraginti Europos Komisiją siūlyti teisės aktą Europos Sąjungos kompetencijai priklausančiais klausimais, pvz., aplinkosaugos, visuomenės sveikatos sričių ir kt.

KAIP GALITE TAPTI INICIATORIUMI?

- ▶ Rengti piliečių iniciatyvas ar pasirašyti už jas gali visi ES valstybių narių piliečiai, sukakę teisės aktuose nustatytą amžių, suteikiantį teisę balsuoti Europos Parlamento rinkimuose.
- ▶ Lietuvoje balsuoti rinkimuose į Europos Parlamentą teisę turi Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems rinkimų (balsavimo) dieną yra sukakę 18 metų.
- ▶ Rinkimuose (balsavime) nedalyvauja asmenys, teismo pripažinti neveiksniais rinkimų srityje.

Lietuvoje piliečių iniciatyvai parengti reikalingas piliečių komitetas, kurį turi sudaryti bent septyni ES piliečiai iš mažiausiai septynių skirtingų ES valstybių narių.

Piliečių iniciatyvų negali imtis organizacijos, tačiau jos piliečių iniciatyvas gali reklamuoti ar remti tik tuo atveju, jeigu tai darys visiškai skaidriai.

Norint, kad piliečių iniciatyva pasiektų Europos Komisiją, ją turi paremti bent vienas milijonas ES piliečių ir mažiausiai septyniose ES valstybėse narėse turi būti surinktas mažiausias reikalaujamas parašų skaičius.

Minimalus reikalingų parašų skaičius (iniciatyvoms, sukurtoms nuo 2020 m. vasario 1 d.) Lietuvoje – 7 755, Estijoje – 4 835, Latvijoje – 5 640, Lenkijoje – 36 660 ir t. t.

- ▶ Parašus galima rinkti internetu arba popierine forma, tam skiriama 12 mėnesių (terminas gali būti pratęstas teisės aktų nustatytais atvejais). Surinkti parašai vėliau sugrupuojami pagal valstybes ir tikrinami kiekvienos valstybės atsakingų institucijų.
- ▶ Jeigu patvirtintų parašų skaičius atitinka minimalius reikalavimus, iniciatyva pateikiama Europos Komisijai ir Europos Parlamentui. Iniciatyvos tikslai detalizuojami susitikimų ir diskusijų metu.
- ▶ Europos Komisija pateikia atsakymą per 6 mėnesius nuo iniciatyvos pateikimo, išdėstydama, kokius veiksmus ji siūlo (jei siūlo) iniciatyvai ir priešžastis, dėl kurių ji imasi (arba nesiima) veiksmų.
- ▶ Jeigu Europos Komisija mano, kad teisės aktas yra tinkamiausias būdas spręsti Europos piliečių įvardytą problemą, rengiamas oficialus pasiūlymas. Europos Komisija inicijuoja reikalingus parengiamuosius veiksmus: viešąsias konsultacijas, poveikio vertinimą ir t. t.
- ▶ Kai Europos Komisija parengia galutinę dokumento redakciją, pasiūlymas teikiamas Europos Parlamentui ir ES Tarybai, o kai kuriais atvejais – tik Tarybai.
- ▶ Kad pasiūlymas taptų oficialiu teisės aktu, reikalingas šių institucijų sprendimas.
- ▶ Europos Komisija, pritardama ES piliečių iniciatyvai, gali siūlyti ir kitus, su teisėkūra nesusijusius sprendimus, jeigu nuspręs, kad kitos priemonės tiksliau atliepia piliečių iniciatyvą.

POLITINĖ REKLAMA

KAS YRA POLITINĖ REKLAMA?

Politinė reklama – valstybės politiko, politinės partijos, politinės partijos nario, politinės kampanijos dalyvio, jų vardu ir (ar) interesais bet kokia forma ir priemonėmis už užmokestį ar neatlygintinai politinės kampanijos laikotarpiu ar tarp politinių kampanijų skleidžiama informacija, kuria siekiama paveikti rinkėjų motyvaciją, balsuojant rinkimuose ar referendume, arba kurios skleidimu propaguojamas valstybės politikas, politinė partija, politinės partijos narys ar politinės kampanijos dalyvis, taip pat jų idėjos, tikslai ar programa.

Visa politinė reklama privalo būti pažymėta, nurodant lėšų šaltinį, ir aiškiai atskirta nuo kitos skleidžiamos informacijos.

KADA DRAUDŽIAMA RINKIMŲ AGITACIJA?

▶ Rinkimų agitacija, neatsižvelgiant į jos būdus, formas ir priemones, draudžiama likus 30 valandų iki rinkimų pradžios ir rinkimų dieną iki balsavimo pabaigos, išskyrus išorinę politinę reklamą, išskabintą iki prasidedant šiam rinkimų agitacijos draudimui.

▶ Balsavimo iš anksto metu ir rinkimų agitacijos draudimo laikotarpiu jokių vaizdinių ir garsinių rinkimų agitacijos priemonių, išskyrus tas, kurias išleidžia VRK, negali būti balsavimo patalpoje ir 50 metrų atstumu aplink pastatą, kuriame yra balsavimo patalpa. Šios nuostatos galioja ir vykstant pakartotiniam balsavimui.

▶ Agitacijos draudimo metu negalima įrengti naujos išorinės politinės reklamos ir turi būti pašalinta anksčiau įrengta, jeigu ji buvo įrengta 50 metrų ir mažesniu atstumu nuo pastato, kuriame yra balsavimo patalpa.

KORUPCIJOS PREVENCIJA

KUR PRANEŠTI APIE PASTEBĖTUS GALIMUS PAŽEIDIMUS?

Korupcija yra vienas iš pavojingiausių socialinių reiškinių, keliantis grėsmę žmogaus teisėms, demokratijai ir teisei valstybei, iškreipiantis socialinį teisingumą, konkurenciją, verslo sąlygas, mažinantis ekonomikos augimą, keliantis pavojų valstybės valdymui, valstybės ir savivaldybės institucijų ir įstaigų stabilumui ir visuomenės moralei.

Todėl daug pasaulio valstybių, taip pat ir Lietuva aktyviai kovoja su korupcija.

Pranešti apie korupcijos apraiškas, susijusias su rinkimais, galima ir anoniškai:

- ▶ VRK interneto svetainėje;
- ▶ elektroninio pašto adresu rinkim@vrk.lt;
- ▶ rinkimų laikotarpiu veikiančiu telefonu 1855;
- ▶ Specialiųjų tyrimų tarnybai telefonu (8 5) 266 3333.

KAS YRA RINKĖJŲ PAPIRKIMAS?

Rinkimų kampanijos metu, taip pat rinkimų dieną draudžiama:

- ▶ tiesiogiai ar netiesiogiai pirkti rinkėjų balsus;
- ▶ dovanomis ar kitokiu atlyginimu skatinti rinkėjus ar rinkimų teisę turinčius asmenis dalyvauti arba nedalyvauti rinkimuose ir (arba) balsuoti už arba prieš vieną ar kitą asmenį, kurį numatoma kelti kandidatą, kandidatų arba kandidatų sąrašą;
- ▶ žadėti už balsavimą atsilyginti rinkėjams po rinkimų turint tikslą paveikti rinkėjų valią dėl konkrečių politinių partijų, rinkimų komitetų, kandidatų sąrašų, kandidatų arba asmenų, kurie numatomi kelti kandidatais, ir taip trukdyti piliečiams įgyvendinti rinkimų teisę.

Rinkėjų papirkimu nelaikomas spausdintos medžiagos (politinės partijos, rinkimų komiteto, kandidatų sąrašo, kandidato arba asmens, kurį numatoma kelti kandidatą, programos, biografijos ar kitokių informacinio turinio lankstinukų, kalendorių, atvirukų, lipdukų), pažymėtų politinės partijos, rinkimų komiteto, kandidatų sąrašo, kandidato ar asmens, kurį numatoma kelti kandidatą, simbolika, neatlygintinas platinimas.

KOKIA TEISINĖ ATSAKOMYBĖ NUMATYTA UŽ PAŽEIDIMUS?

Administracinė atsakomybė:

NUSIŽENGIMAS

NUOBAUDA

Balsavimo slaptumo pažeidimas ▶

Įspėjimas arba bauda nuo 20 iki 50 eurų.

Rinkėjų balsavimo tvarkos pažeidimas ▶

Bauda nuo 140 iki 300 eurų.

Rinkėjo balsavimas už atlygį ar siūlymasis balsuoti už atlygį ▶

Bauda nuo 300 iki 560 eurų.

Baudžiamoji atsakomybė:

NUSIKALSTAMA VEIKLA	BAUSMĖ
Psichinės prievartos panaudojimas, apgaulė, papirkimas, siekiant paveikti rinkėjo valią realizuojant savo teisę rinkti ar nuo jos susilaikyti.	▶ Viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki 4 metų.
Rinkimų ar referendumo dokumentų, rinkėjų sąrašų klastojimas arba suklastotų dokumentų naudojimas.	▶ Viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki 4 metų.
Neteisingas rinkėjų ar referendume dalyvavusių piliečių balsų suskaičiavimas ar užfiksavimas, siekiant paveikti rinkimų ar referendumo rezultatus.	▶ Viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas, arba laisvės atėmimas iki 4 metų.
Neteisėtas lėšų ar kitokios paramos, kurių vertė viršija 500 MGL dydžio sumą, politinei partijai ar politinei kampanijai teikimas, neteisėtas lėšų ar paramos priėmimas ar panaudojimas politinės partijos ar politinės kampanijos veikloje.	▶ Bauda arba laisvės atėmimas iki 4 metų.

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOJI RINKIMŲ KOMISIJA

**KĄ DARO
VYRIAUSIOJI
RINKIMŲ KOMISIJA?**

<https://www.vrk.lt/>

Vyriausioji rinkimų komisija (VRK) yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo bei vykdymo valstybės institucija, kuri įstatymų nustatyta tvarka vykdo ir organizuoja Seimo, Prezidento ir savivaldybių tarybų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą, taip pat referendumus.

VRK uždaviniai:

- ▶ organizuoti ir vykdyti Lietuvos Respublikos Seimo, Respublikos Prezidento, savivaldybių tarybų rinkimus, rinkimus į Europos Parlamentą ir referendumus;
- ▶ užtikrinti, kad rinkimai ir referendumai vyktų remiantis Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir įstatymuose įtvirtintais demokratinių rinkimų principais;
- ▶ garantuoti vienodą rinkimų ir Referendumo įstatymų taikymą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje;
- ▶ tarp Lietuvos Respublikos Seimo ir savivaldybių tarybų rinkimų atlikti šių institucijų mandatų komisijų funkcijas;
- ▶ įstatymų nustatyta tvarka ir formomis kontroliuoti politinių partijų ir politinių organizacijų, politinių kampanijų finansavimą;
- ▶ koordinuoti Europos Sąjungos piliečių iniciatyvų įgyvendinimą.

VRK sprendimus gali pakeisti tik ji pati arba įsigaliojęs teismo sprendimas. Organizuojant rinkimus ar referendumą, valstybės valdžios ir valdymo institucijoms, Seimo nariams ir kitiems pareigūnams, partijoms, politinėms ir visuomeninėms organizacijoms ar piliečiams draudžiama kištis į VRK veiklą.

Konkreči VRK sudarymo ir keitimo tvarka, pagrindinės jos funkcijos ir veiklos kryptys nustatytos Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme.

PORTALAS „RINKĖJO PUSLAPIS“

Pagrindinis rinkėjo įrankis – portalas „Rinkėjo puslapis“, kuriame yra visos elektroninės paslaugos rinkėjui. Portalo paslaugomis gali naudotis kiekvienas norintis, nepaisant asmens išsilavinimo, amžiaus, lyties, sveikatos būklės ir t. t.

Portalas pasiekiamas adresu www.rinkejopuslapis.lt.

- ▶ Prisijungus per elektroninės valdžios vartus (jungiantis per banką, su elektroniniu, mobiliuoju parašu), portale „Rinkėjo puslapis“ suteikiama galimybė rinkėjams pasinaudoti elektroninėmis paslaugomis.
- ▶ Portale paslaugos teikiamos „vieno langelio“ principu. Jame vykdoma asmens identifikacija, todėl atrenkamos ir teikiamos viešosios elektroninės paslaugos pagal jo statusą rinkimuose.

KUO JUMS NAUDINGAS WWW.RINKEJOPUSLAPIS.LT?

Vyriausioji rinkimų komisija į portalą „Rinkėjo puslapis“ perkėlė didžiąją dalį teikiamų paslaugų, padarė jas lengviau prieinamas bei patogesnes rinkėjams. Taipomas rinkėjo laikas:

- ▶ informacijos paieškai;
- ▶ dokumentams parengti (suteikiama galimybė rengti elektroninius dokumentus, pagal paruoštus šablonus, įrašant trūkstamą informaciją);
- ▶ dokumentų pateikimui rinkimų komisijoms (suteikiama galimybė pateikti elektroninius dokumentus, nevykstant į rinkimų komisiją).

Portale „Rinkėjo puslapis“ rinkėjai gali rasti anks-tesnių rinkimų duomenis, būti informuoti apie rinkimus, susirasti savo rinkimų apylinkę ir apygardą. Be to, rinkėjas gali patikrinti savo dalyvavimo rinkimuose faktą: kada ir kurioje rinkimų apylinkėje jis balsavo.

„Rinkėjo puslapyje“ turite galimybę:

- ▶ sužinoti jums atstovaujančius Seimo, savivaldybės tarybos ir Europos Parlamento narius;
- ▶ pateikti ir gauti reikiamus dokumentus rinkimams (prašymą būti įrašytam į konkrečios rinkimų apylinkės ar balsuojančiųjų namuose rinkėjų sąrašus, skundą komisijai ir pan.);
- ▶ gauti atsakymus apie prašymo įvykdymą ar skundo išnagrinėjimą;
- ▶ užsisakyti ir gauti įvairias pažymas (apie įrašymą į rinkėjų sąrašą ir apie atvykimo balsuoti faktą ir pan.).

Portale „Rinkėjo puslapis“ rinkėjas gali teikti savo savivaldybei pasiūlymus dėl apylinkių ribų patikslinimo ir informuoti apie pastebėtus netikslumus.

PROJEKTAS „SKAIDRŪS RINKIMAI“

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija įgyvendina projektą „Skaidrūs rinkimai“ (projekto kodas Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017) pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ 10.1.2-ESFA-V-916 priemonę „Nacionalinių kovos su korupcija priemonių įgyvendinimas“.

Projekto vykdymo metu modernizuojama Vyriausiosios rinkimų komisijos informacinė sistema (VRKIS), elektroninių paslaugų portalas „Rinkėjo puslapis“, interneto svetainė www.vrk.lt.

Rinkėjas, prisijungęs prie www.rinkejopuslapis.lt gali:

- ▶ rinktis savo poreikius atitinkančią mokymo programą;
- ▶ atlikti interaktyvias užduotis;
- ▶ gauti įvertinimą ir būti pasiruošęs tapti rinkimų stebėtoju ar dirbti rinkimų komisijoje.

Rinkėjas, prisijungęs prie www.rinkejopuslapis.lt gali:

- ▶ pranešti apie pastebėtą pažeidimą, suvedęs apie tai informaciją arba pateikęs skundą;
- ▶ susipažinti su skundų nagrinėjimo procesu;
- ▶ stebėti pažeidimus žemėlapyje.

Rinkėjas, prisijungęs prie www.rinkejopuslapis.lt gali:

- ▶ ieškoti duomenų apie politinių partijų ir politinių kampanijų finansus ir rinkimų rezultatus ir juos rasti;
- ▶ atsisiųsti duomenis atvirais formatais;
- ▶ palyginti duomenis su ankstesnių metų duomenimis;
- ▶ gauti informaciją apie savo apylinkės ir apygardos rinkimų komisijos posėdį;
- ▶ stebėti balsavimo namuose grafikus;
- ▶ stebėti rinkėjų pavėžėjimo į rinkimų apylinkę grafikus ir laiku atvykti balsuoti.

Projektas prisideda prie bendrųjų korupcijos prielaidų pasireiškimo tikimybų rinkimų sistemoje mažinimo. Rinkimų organizavimo procedūros tapo skaidresnės, viešinamas rinkimų organizavimo procesas apylinkių ir apygardų rinkimų komisijose.

„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

**„SKAIDRŪS RINKIMAI“
Nr. 10.1.2-ESFA-V-916-01-0017**

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmy programą